

njegove prve obložbe, „nakaznico gledé obresti“, katera slove na njegovo obrestno imovino, kolikeršna se mu je natekla do 31. dne decembra meseca preteklega leta, ter je veljavna na dva meseca.

Le-ta obrestna nakaznica odvzame se vložniku, dokler teče ta dvomesečni rok, o priliki, ko kake novce vlaga ali kako vračilo prejmlje, pri kateri koli biralnici, ki mu nakazani iznos obresti kot obrestno imovino v vložno knjižico vpiše tako, da bode počenši od 1. dne januarija tistega leta obresti nosil.

S to kaj praktično naredbo se doseže, da bodo vložniki svoje vložne knjižice neprenehoma pri roki imeli. — Samo tedaj, ko bi kak vložnik po zamudi prijete obrestne nakaznice v dveh mesecih, dokler ostane veljavna, ne prinesel k nobeni biralnici, ali pa, ako bi vložnik, ko potečeta dva meseca (po obletnem dnevi njegove prve vložbe novcev), ne dobil nikake obrestne nakaznice, samo v teh dveh slučajih je treba, da vložnik knjižico poštno-hranilničnemu uradu pod priporočilom pošlje, za kar pri vsaki biralnici zastoj dobode primeren zavitek; poštno-hranilnični urad tedaj obrestno imovino v knjižico vpiše in po tem knjižico vložniku nazaj pošlje pod addresso, kakor jo je le-ta posebej povedal ali kakoršna se vidi iz knjižice same.

Razume se samo ob sebi, da vložnik nikdar ne izgubi svojih obresti, niti tedaj, ko bi knjižice poštno-hranilničnemu uradu celó ne poslal ter ne dal si nikdar obresti vpisati va-njo, kajti poštno-hranilnični urad obresti v vseh okolnostih na vložnikovem tekočem računu v imovino pripisuje in glavnici prideva, ali vendar je vložniku samemu jako v prid ter si mora želeči, da mu se obresti leto za letom v knjižico pripisujejo.

Slovstvene stvari.

Slovniške mrve.

Nekoliko besed o povratnih zaimkih v stavkih (rekih) s participom ali infinitivom skrajšanih. Vzemimo ta-le stavek: „Sv. Andrej je oddaleč ugledal križ, kateri mu je bil pripravljen“ (ali pa: katerega so mu bili pripravili). To je zložen stavek, a če ga okrajšamo v enovit stavek takó, da pride pod oblast subjektu glavnega stavka, premeni se zaimku **mu** razmerje ter dobimo po slovniškem pravilu ta-le okrajšan stavek: „Sv. Andrej je oddaleč ugledal sebi pripravljen križ.“ V slovanskih knjigah nahajamo vendar tudi primere, v katerih zaimek ostaja neizpremenjen, torej: „Sv. Andrej je zagledal pripravljeno mu križ“ (ali: križ njemu pripravljeno). A vzmimo stavek, ki ima eno določilo več, namreč: „Sv. Andrej je oddaleč zagledal križ, katerega so mu bili mučitelji pripravili.“

Če stavek ta okrajšamo rekoč: „Sv. Andrej je zagledal (po enih) sebi ali (po drugih) njemu od mučiteljev pripravljeno križ“, imamo poleg subjekta gramatičnega: Sv. Andrej še tudi pri participu stoječi logični subjekt (mučitelji). Po katerem naj se ravná tedaj zaimek? Da bi pa oboje bilo enako dobro, kakor je moči za oboje navesti primerov iz knjig, to meni neče v glavo. Jaz sem gledé tega dolgo bil v dvojbi, a zdaj sem v česki knjigi: Brus jazyka českého (knjigotiskarna J. Otto v Pragi 1881, 2. izdanje) zasledil neko pravilo, ki se mi zdi vzprijetno in vsaj vredno, da se tu dopové in razglasi. Omenjena knjiga uči, da je najvišji našega jezika zakon ta, da to, kar govorimo, bodi razumno, povsem razločno, in temu zakonu da se mora udati vsako slovniško pravilo.

Kjer torej zmisel v skrajševanji stavka ne postane nerazločen, ondi naj se v skrajšanem stavku — če takó

veleva slovniško pravilo — postavlja povratni zaimek. Če torej skrajšamo ta-le stavek: „Oče se veseli svojih sinov, ljubečih ga iz vse svoje duše“; kajti če rečemo: ljubečih se, moral bi vsak razumeti, da sinovi sebe ljubijo in ne očeta.

Stavek: „Brat se je preselil na stanišče od prijatelja (po prijatelji) najeto mu“, glasil bi razširjen: — — v stanišče, katero mu je prijatelj najel; a nasproti: Brat se je preselil v stanišče od prijatelja sebi najeto, razširja se: — — v stanišče, katero je prijatelj sebi najel.

Vzemimo še en stavek, kateri se z infinitivom skrajšuje: „Mati je slišala svojega sina, ko je molil za-njo in za svojega očeta“.

Skrajšan slove: Mati je slišala svojega sina moliti za-njo in za svojega očeta; nasproti, če ga skrajšam tako: — — moliti za se in svojega očeta, razumelo bi se, da je sin molil za se, a ne za mater.

Po le-tem bi se morebiti smelo reči, da je med stavkoma: *Nosi naloženo si butaro in pa: Nosi naloženo ti butaro*, ta razloček, da si je dotičnik v prvem slučaju sam butaro naložil, a v drugem da so mu jo drugi naložili. Toliko pisateljem našim v pretres in preudarek.

* * *

Čital sem uže ne enkrat, na pr. knjižico 3 pole obsežno. To se mora vsaj iz prvega vsakemu zdeti nekako čudno, nenavadno in vsa je podoba, da tukaj pridevnik poseguje v tuje področje, katero mu ne pristoji, in da s tem tako rekoč particip (obsezajoč) zajedaj; kajti slovnica uči, da se pridevniki — izimši peščico prvotnih mero ali ceno določujočih, na pr. dolg, vreden itd. — sploh ne družijo s čistim tožilnikom in da torej niso prehodni. Jaz bi rekel, da je pridevnik: obsežni, a, o izveden od samostavnika obseg in da pomeni: precejšnjega obsega. Temu pridevniku je torej vsa druga služba nego glagolu obsezati in če rečem negativno: knjiga ni obsežna, ne menim s tem, da ne obseza nobene pole, nego da jih obseza le malo. Takisto tudi — menim — ne bi bilo prav rečeno: luknja 4 kubične metre prostorna.

Sem spada tudi ter je nepravilno, kakor nahajam v nekem listu: „Alkohol je živce dražilno sredstvo“. Tu se mora ali vezaj vtakniti ter pisati: živce-dražilno, ali pa drugače reči, na pr. živcem ali za živce dražilno.

* * *

V nekem odličnem slovenskem listu našel sem avtoritativno, brez dokaza izrečeno pravilo, da se od samostavnikov na — išče morejo izvajati samo pridevniki s priponko *sk* in ne drugače, torej: zemljiška knjiga, gledališka igra itd. To pravilo, priznati moram, bilo mi je neznanó ter sem se prečitavši ga najprej res ustrašil, ker mi je bilo pač verjetno, da sem se ne mara večkrat pregrešil zoper isto. Ali držeč se načela, da se človeku ne sme škoda zdeti svojih možganov, začnem razmišljati, kje bi to pravilo utegnulo stati in kaj pravijo drugi Slovani. V Miklošičevi slovnici ne mora stati zaradi primerov niže navedenih niti ga ima Šumanova po njej posneta slovnica. No bodi le to pravilo še kje drugod tiskano ali ne bodi, toliko se mi zdi izvestno, da ne veljá. Gledé slovenščine jaz sicer ne grem tako daleč, da bi rekel: ono pravilo je gori uprav narobe izraženo. A trdim toliko, da je pridevnik: ognjiščen, strniščen i t. tako pravilen, kakor: ognjiški, strniški, ako ni pravilnejši. Ker sem za trdno zvedel, da na Dolenjskem pravijo: strniška detelja, torej tudi oblike na *ski* ni moči izključavati, a da je: strniščna detelja tudi prav, kaže samostavnik: str-

nišnica, kakor to deteljo imenuje Zalokar v „Umnem kmetovanji“, kar je isto kot strniščna detelja.

Kar se pa tiče drugih Slovanov (brez Poljakov, ki take samostavnike obrazijo na —isko in pridevnike na —owy, ognisko —ogniskowy), sme se pač reči, da njim služi edino priponka en. Hrvatsko-srbskemu jeziku so znani samo pridevniki: zemljištni, godištni ali godišnji itd. in ne godiški; Čehi imajo na pr. strništni jetel, ohništni lopata, a oblike na sky bi zastonj iskal v njihovem slovarji. Rusi imajo edino obliko na —en, na pr. učiliščnoe pravlenie (Schulverwaltung), in oblika na ski je popolnem neznana in pogrešna.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor poslanca dr. Riegerja

proti postavnemu proglašenju nemškega jezika
za državni jezik 25. januarija 1884.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Visoka zbornica! Naravnost vam povem, da o tem vprašanji le z nevoljo govorim, ker se po nobeni strani ne nadjam vspeha. Vzroka imeli bi dovolj vpirati se Wurmbbrandovemu predlogu; toda gospod, ki je ravno pred mano govoril, je rekel, da je bilo iz začetka mnogo njegovih pristašev samih proti Wurmbbrandovemu predlogu, ker se pod sedanjim položajem in sedanjim ministerstvom ugodnega rešenja stvari, kakor ga ona (leva) stran želi, nikakor ni nadjati. Gospoda moja, ako je stvar res taka, potem pa vprašam, zakaj se je sploh predlog stavil? Leto dni ležal je mirno v aktih in kar na enkrat jelo se mu je tako muditi, da je gospod poročevalec z vso silo zahteval, da pride predlog sedaj na dnevni red. Gospoda moja! priznali boste, da imamo mnogo važnejih stvari, ki rešenja čakajo; ravno tisti gospod poslanec, ki je silil, da se ta predlog zopet na dnevni red postavi, predložil nam je še drug jako obširen predlog, po katerem naj bi se odpravile vse socialne in narodno-gospodarske napake po državi. Da, gospoda moja, misliti si moram, da ravno temu spoštovanemu gospodu poslancu na rešenju svojega obširnega in jako važnega predloga ni bilo, Bog ve koliko, ležeče, ker je zahteval, da se oni o državnem jeziku na prvo mesto dnevnega reda postavi, dasi-tudi se sama levica nobenega vspeha o njem ne nadja. Gospoda moja! če je taka, vprašati moram, kaj je bil gospodom povod, da tako tišče v obravnavo tega predloga, in — ne zamerite mi — pri nas smo vsi teh misli, da se je gospodom potrebno zdelo vznemirjenje, o katerem vedno trdijo, da se je nemškega naroda polastilo, temu nemškemu narodu še le vcepiti, da jim bo pri bodočih volitvah kaj v roke vzeti. (Oporekanje na levi. — Tako je! na desni.) Gospoda! žal mi je, ali družega vzroka ne vidim.

Gospoda moja, prehajajoč k stvari sami, spregovoril bi rad poprej nekaj besed o kompetentnosti (pravici kaj narediti).

Gosp. poslanec dr. Tomaszuk izrazil se je z nekako nevoljo, kako je le mogoče dvomiti o tem, da ima v jednotni državi postavodajalna oblast pravico, vse izvrševalne zakone k državnim postavam dati. Da, gospoda moja, to je petitio principii (zahteva iz načela), kakoršne se gospod profesor jako pogostem poslužuje. On si misli, da imamo jednotno državo, to je, državo z eno samo legislativo (postavodajalno oblastjo). Ali stvar je pri nas nekoliko drugačna; pri nas imajo tudi delegacije postavodajalna oblast, ravno tako državni zbor in deželni zbori in vrh tega ima pa tudi vlada sama pra-

vico, izvrševalne zakone dajati. Ni toraj prav, če se reče: ker je državni zbor tukaj, mora on za vse pravico imeti.

Tudi spoštovani gospod poslanec Lienbacher govoril je v tem vprašanji in znamenito je za-nj, da je vedno le o drugem delu člana XIX. govoril in nikdar ne o prvem stavku ravno tistega člana. V prvem delu stoji (bere): „Vsi narodi v državi so enakopravni in vsak narod ima sveto pravico, da se mu narodnost in jezik branita in gojita“.

Ta stavek je, ki bistveno enakopravnost vsem narodnostim zagotavlja v zvezi z drugim.

Gospoda moja! v čem pa je obstanek narodnosti ali naroda? Ravno v njegovem jeziku, v skupnosti njegovega pismenega jezika! Trudili ste se dokazati, da ves ta član XIX. ni v nobeni zvezi z nemškim kot državnim jezikom, to je, trdili ste, da so kljubu temu lahko vsi narodi enakopravni in jim čisto nič ne škoduje, če prav se dajo enemu jeziku predpravice. Ako hočete, da vam bom to verjel, izumiti mi morate tudi nemško državno logiko, kajti nikakor mi neče v glavo, da bi bili vsi enakopravni, ako ima eden med nami večje pravice, kakor drugi.

Govori se, da ima nemški jezik veljavo, privilegirano stališče, katero se mu je pripoznalo po zgodovini, po postavi in po dejanskem obstanku. Ako je to resnično, in posebno če je nemški jezik uže sedaj postavno utrjen državni jezik, vas pa vprašam: Čemu vam bo še ena postava, ako je položaj uže postavno tukaj, kate-rega si želite? Ako pa nemški jezik še ni postavno državni jezik, in če vi pravite, da ima državni zbor pravico oklicati ga za državni jezik, kaj sledi iz tega? Da je državni zbor o tem vprašanji sam kompetenten, in ker ima pravico, nemški jezik za državni jezik proglasiti, moral bi jo tudi imeti, da proglasi poljski, česki ali kak drugi jezik za državni jezik.

(Dalje prihodnjič.)

Kratkočasnica za pust.

Pijana krava.

(Resnična dogodba.)

Minulo je uže mnogo let, odkar se je vršila v farovžu neke górske duhovnije na Gorenjskem naslednja resnična dogodba: Gosp. župnikovi brat, vincar na doljnih stranéh, pripeljal je bil po vsakoletni navadi gosp. bratu vino. Žal, da se nahajajo po farovžih večkrat ljudje, ki škode svojega gosp. duhovnega gospodarja ne varujejo ravno od več. Tudi ondi bilo je tako. Domači posli v društvu s sosedovim, ki so pomagali vino spravljati v klet, vkradli so ga velik škaf, skrili ga v kravji hlev, o željah, da si napravijo o pozni noči, ko bodo odšli „gospod“ spat, „dober večer“. Pa kaj se med tem zgodi? Velika in zala krava, ki je imela ravno teleta, zavoha vino, ruka in ruka verigo, s katero je bila k jaslim priklenjena, tako dolgo, da jo vtrga, gre k škafu, in potróbi vino do zadnje kapljice. Vinska moč kmalu telebi kravo ob tla, in ko so prišli posli v hlev po „božjo kapljico“, vidijo, da jih je krava uže prihitela. Pa kaj, ko bi bilo to vže vse! Jutro napoči, moč vina pa se pri kravi še ni bila razkadila. Ležala je kot na pol mrtva, tele pa je skakalo veselo krog nje, ter sesalo jo. Posli v svoji zadregi naznanijo gosp. župniku, „kako je krava ponoči hudo zbolela“; — se ve, da so jim pravi vzrok zamolčali. Gospod si na živino niso veliko umeli, in ker še vedno omotene krave nikakor niso zamogli spraviti na noge, pošljejo tebi nič meni nič po konjederca, naj jo magar kar živo še odpelje iz

svote — njemu v oskrbovanje izročene — niso še narastle do namenjenega zneska.

Grof Thurnovo zastavljavnico („Monte di pietà“) je dal vso prevravnati; za njegove vlade se je zlasti z zastavljavnico združena hranilnica močno povzdignila, da je prava dobrota za deželo.

Dohodki nadškofove mense so se pomnožili po velikodušni zapuščini gosp. grofa Kamila Thurna v Spesi (blizu laške Koprive na podnožji slovenskih Brd), 2 uri hoda od Gorice. Nadškof je nakupil zraven še 45 njiv zemlje z dvema kmetoma in tako tisto posestvo okrožil. Da ne bi imeli goriški nadškofi najlepšega vrta doma, hodili bi lahko na poletje ali jesen v Speso.

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

Slovniške mrve.

(Dalje in konec.)

V Miklošičevem staroslovenskem slovarji našel sem pridevnike: pokoišten (pokoište), skrovišten (skrovište), godišten (godište), grobišten (grobište), a na **sk** jaz nisem našel nobenega, da si ne trdim, da bi ga celó ne bilo. Ali jaz se tukaj zavoljujem z dokazom, da — če namreč primerjanje z drugimi slovanskimi jeziki kaj velja — s kraja v misel vzeto pravilo nikakor ne stoji in ne more stati.

Ker uže govorimo o pridevnikih na **ski**, naj pridam tukaj še eno opomnjo. V preizvrstnem poslednjem letopisu M. sl. uči se (str. 235) prav razumno, da gre pisati: dejansk, ženitovansk in ne: dejanjsk. Jaz bi pa še želel določne izjave o tem, imajo li taki od glagolskega samostavnika narejani pridevniki sploh tudi pravico obstanka pred vseslovanskim svetom, ker namreč — če se ne varam — drugi Slovani takih pridevnikov ne poznajo in tudi Miklošič (ali vsaj Šumanova slovnica str. 248) obliko ženitovanski primerja z obliko človečanski, ki ni od glagolnika.

* * *

V preizvrstnem Ljubljanskem „Zvonu“ (1883, stran 260) nahajam kratko, pa odrešito obsodbo neke novotarije v pisanji grških in latinskih besed, katera je v naši knjigi začela siliti na vrh. Tej na tehtovite razloge oprti prav v čas izrečeni obsodbi pridružam se iz vse duše tudi jaz ter gojim to nado, da se večina naših pisateljev nikdar ne poprime tega povsem neslovenskega načina. Prav doumno mi je, če se o začetku slovstvanja v slovenskem prej zaničevanem jeziku, kateri pisatelj iz blagočestja do klasičnih jezikov brž ni upal poprijeti fonetičnega načela in ene same abecede, kakor vidimo, na pr. iz zanimljivega po g. Wiesthalerji priobčenega „prvega pastirskega lista“, kjer se piše tako-le: hiše Austriae, Concilij, commissarij, catholiška vera i t.; ali dan današnji je to stališče uže premoženo in od tiste dobe so Slovenci čakali uže nekaj katoliških katekizmov. In zdaj da bi šli nazaj na nekdanjo stopinjo. *Quae vos dementia cepit!*

Neslovanski pa se mora imenovati prej omenjeni način pisanja tujih besed ne samo v oziru na staroslovenščino (pišočo na pr. Olimb, Filip, jeretik, liturgija) in na ogromno večino cirilice držačih se Slovanov, sosebno Rusov (ki pišejo: Platonov Fedr, ne Fajder, je-konomija, Stiks), ampak tudi v oziru na Hrvate, Poljake in Čehe, ki vsi — ako tu pa tam o podvojni kakega soglasnika pomolčimo — take besede pišejo po izgovarjanju, kakeršno jim je po vsem obrazovanem svetu na-

vadno. Neslovanski je tudi zato, ker po zgledu drugih jezikov kaže tujke našemu jeziku upodabljati in usvajati, a ne brez pogleda na njegovo svojstvenost hoteti jim ohranjati izvorno podobo. Tudi bi jaz sodil, da je povsem nemogoče tako namero izvesti do popolne konsekvencije ali doslednosti in brez te bila bi vsa stvar sama na sebi ničeva. Bodemo li pisali: tact, conflict, accept, actia, dočim se nam tako lepo podaje tudi prostemu Slovincu čitno pisanje: takt, konflikt, akcept, akcija?

Kakó so Grki in Rimljani nekatere pismenke in skupine pismenk res izgovarjali, tega za trdno ne vemo; ali to ni glavna reč, nego važno za nas je, kako jih v prevzetih od njih besedah ves obrazovani svet po Evropi izgovarja, kajti s tem mi narodič slovenski ne smemo priti v nasprotje. Latinsko besedo „coelum“ (nebo) na pr. izgovarja vsa Evropa s sičnikom ali pa šumnikom, a Rimljani so izgovarjali morebiti: kelum (a težko da: kojlum).

A če mi pišemo, kakor čitam v nekem naših mesečnikov, ojkonomičen (ne: oekonomičen in tudi ne: oikonomicen) — z našim jotom, trdimo s tem, da je Grkom **oi** bilo to, kar ne nam **oj**, ter odstopamo — mi Slovenci sami — od vseh kulturnih narodov, ki tukaj e pišejo (it. economia, franc. économie, angl. economy). In pa — ako grški **oi** izražate z **oj**, kako je to, da v istem mesečniku nahajam: paedagogika, in ne: pajdogogika?

Najbolja poljska gramatika Maleckega, učenca Miklošičevega, — katere se res da ne držé vsi Poljaki do pičice — podvajanja soglasnikov ne priporoča razven slučajev, kjer se zdi biti potrebno, na pr. glossy = glose, da bode razloček od glosy = glasi, ter pišejo Poljaki sploh: efekt, epopea, ekonomia, kwestya, opozycya, sfera, suma, a ko bi kdo hotel Poljaku svetovati, naj piše: sphaira, quaestya, ojkonomia, aisthetika, sumil bi ta bržčas, da ima pred seboj človeka iz kake blaznice utekšega.

To je tudi z drugega ozira škodljivo, ker prosti Slovenec tako pisanih tujk ne vé kako izgovarjati in vendar bi se moral po katere navaditi, ker v javnem življenju ni mogoče vseh ogibati se. Nemški kmet hrani v spominu dokaj latinskih ali grških izrazov, imajoč tudi nekolikšen pojem o njih, a jih vsaj prav izgovarja, na pr. besedo: Konkurs ali tudi Concurs. Kakó naj pa Slovenec izgovarja, če mu zapišete: concurs, ki mu je tako nespretno, kakor če Nemcu zapišete: Zonzurs!

Dasi je banalna nekoliko fraza ta res, tukaj je vendar umestno uporabiti jo rekoč, da bi — slišavši o tem novem uku — Kopitarjev in očaka Dobrovskega sloveči učenec Metelko, ki uže l. 1825 (gl. slovn. str. 63) tako dobro uči o pisanji grških in latinskih imen, v grobu obrnil se iz nevolje nad brezozirnostjo in drzovitostjo, s katero isti uk hoče zdaj naenkrat narediti tabula rasa iz pritrudka prejšnjih umov ter postaviti nas v opreko ne samo z večino slovansko, nego z vsem kulturnim svetom.

Ako hoče kdo dati na znanje, kako spoštuje klasicizem, naj — tako bi jaz svetoval — rajši pokaže to s prizadetjem, da bi — naj piše o čemer mu drago — svoje stavke po klasičnih vzorih ubral, razmeril in izokrogilil, kakor bi ušesu in očesu bilo ugodno, dočim v zdanjih knjigah pogostoma nahajamo stavke s takim redom besedi, kakor bi jih bil veter vkup spihal. Namesto mučiti se s črkami bilo bi pametneje učiti se sintakse in stilistike, da bi nam knjige ne samo po vsebini, nego i po milini svoje oblike bile v korist in zadovoljstvo. Ali se mar v naših tiskovinah ne pogreša slovniško znanje? Koliko je pri nas pisateljev, ki bi

znali prav postavljati, na priliko glagole dovršne in nedovršne?

Tako je, na pr. pri glagolih: omeniti, omenjati, poročiti, poročati nekaj let sem zavlada prava zmešnjava ter sta dovršnika malo ne popolnem izginila iz knjige. Čitamo prepogostoma takóle: Menda se ne sme tukaj omenjati, še moram omenjati, še hočem omenjati; zakaj ne: omeniti? To je takó, kakor če rečem: Še eno opomnjo moram pristavljati (nam. pristaviti); ali pa: da prideva do onega drevesa, morava ta jarek preskakovati. Kolikokrat se čita: Dovolite nam, da poročamo še o tem; zakaj ne rečeš: poročimo, ako gre za en sam akt? Ne davno sem celó našel v nekem dnevniku tako: O izidu poročamo drugi pot. O izidu poročimo drugoč, takó bi se morebiti smelo reči; a poročamo v sedanjiku namesto: bodemo poročali, ne sme se nikakor, kadar poročilo ne stoji res v istem pričujočem listu.

Mnogo jih je dalje, ki ne umejo prav rokovati s prislovnimi deležniki (gerundiji) ter pišejo na pr.: govoreči o tem moramo razločevati, namesto: govoreč o tem —; ali pa: Ljudstvo se razide, gredoče na drugo zabavo. Ako je zmisel stavku ta: Die Menge zerstreute sich, indem sie eine andere Unterhaltung aufsuchte, tedaj mora stati: gredoč, in ne: gredoče; a če se misli takó: Die zu einer anderen Unterhaltung übergehende Menge zerstreute sich, tedaj je prav: gredoče, ali stavek dobode drug red, namreč: Ljudstvo gredoče na drugo zabavo razide se.

Germanizem je, če pišeš: Imenovati so še drugi vrhovi (sind zu nennen), namesto: Imenovati je še druge vrhove.

Čitamo: Iz teh raztopin osvojuje si drevo njemu prilježne tvarine namesto: sebi prilježne.

Pri Pasavu (recte: Pasovu) je bil potolčen in lišen njegove vojvodine namesto: svoje vojvodine.

Piše se: Ne na malih mestih, namesto: ne na malo mestih.

Toplota se ne izgublja tako hitro nego sicer, namesto: tako hitro kakor sicer.

Kolpini dotoki namesto: Kolpski dotoki; Nevina voda, namesto: Nevska voda (primeri: Nevski prospekt); Ladogino jezero namesto: Ladoško jezero.

Tudi ni prav: razstavini odbor, kakor stoji v nekem sicer prav lepo pisanem sestavku, namesto: razstavni odbor. Svojivni pridevnik namreč imajo samo žive ali poosobljene stvari, kar pa razstava ni in še te ga imajo samo na — in z obliko nedoločnega adjektiva, na pr. Flora, Florin vrt, a ne: Florini.

Kmetje so se uprli proti takemu zatiranji in odiranji (lokal namesto dativa).

V neki knjižici našel sem takó: Ribič uloví pet kil rib, namesto: pet kilogramov rib. To je na dve plati nepremišljeno, prvič, ker se prvi kos sestavljene besede (kilo-) nikakor ne sklanja in drugič ker je kil množ. genitiv neke čisto slovenske besede.

Pogostoma se premalo pazi na pravšno ali pa simetrično razvrstitev besed v stavku. Namesto: „Vije se reka po soteski podobnih krajih več ur daleč“, mnogo je primerneje zapisati: Vije se reka več ur daleč po krajih soteski podobnih. Vzemimo drug primer: „Kar je Pivka v velikem, to je Temenica, ki tudi zgine dvakrat pod zemljo in se po tem izliva kot Prečina v Krko, v malem.“ Tukaj bi se bolje reklo takó: Kar je Pivka v velikem, to je v malem Temenica, ki tudi — itd. ali pa: Temenica, ki tudi — — — v malem je to, kar je Pivka v velikem (ali v veliko).

Nekdo piše: pri na to sledečem razgovoru. To je pisarski nemški zlog, ki rad imeva predlog za predlogom. — Napačno je pisati: Oziroma na to na-

mesto: z ozirom na to, gledé tega. — Na drugem mestu mestu piše urednik: To izjavim o občinstvu (kdaj?) nam. izjavljamo.

V neki noveli čitamo: „Lahko hodita, govori Vida na pragu stoječa odhajajočemu možu in materi“. Po dva participa pisati v kratkem stavku, ko se novelam še en sam malo kje priloga, ne kaže dobrega okusa.

Navedel sem tu nekaj primerov iz dobro uredovanih in sploh izvrstno pisanih knjig ali leposlovnikov, ne hoteč nikogar žaliti s tem, nego samo v dokaz, da vse premalo pilimo, kar spišemo, da se premalo pazimo in hranimo vsakovrstnih slovniških pogreškov, — kajti urednik, bodi tudi najboljša glava, ne more vsemu kaj — in da nam je na to stran bolj potreba poprave. Ker je pa slovnica suhoparno in trudno čitanje, bilo bi res želeli kake Vevnice, kakor se je nam uže enkrat obetala, ki bi od časa do časa, kakor bi se nabiralo gradiva, hodila na dan, ter ločila dobra zrna od plev. Ali *conditio sine qua non* uspešnemu delovanju njenemu bila bi po moji sodbi, da dotični vejalec, kateri mora res glas vedeti jeziku in stilistiki, prebiva kje na slovenskih tleh in ne v Noriku, še manj v Panoniji.

Cigale.

Politične stvari.

Govor poslanca dr. Riegerja

proti postavnemu proglašenju nemškega jezika za državni jezik 25. januarija 1884.

(Po stenografičnem zapisniku.)

(Dalje.)

Ali je pa to tudi res tako? Ni res! Resnica je sicer, da ima nemščina v našega cesarstva nekovihih krogih posebno veljavo in ta resnica je tako nepremakljiva in vsled silnih razmer tako trdno stoji, da nobenemu pametnemu človeku na misel ne pride, da bi jo spodkopaval (pritrđitev na desni) in če bi naša večina danes nemški jezik odpravila in bi česki ali poljski ali kak drugi jezik za državni jezik vpeljala, mi boste priznali, da bi nam tega ne bilo mogoče izpeljati. Kakor stvari dandanes stojé, je naravnost nemogoče; iz tega pa tudi jako jasno sledi, da ima v tem nepremakljivem položaji nemški jezik svoje posebne korenine in svojo veljavo in to je ravno več vredno, kakor pa postava in bo tudi dalje trajalo, ker tega ne more spremeniti noben človek in tudi državni zbor ne.

Mislim toraj, da bi bilo boljše za vas, da ne prilastujete državnemu zboru tega prava, ker bi vas pripeljalo do posledic, katere bi vam pod gotovimi odnošaji neljube postale. Čisto zastonj je govoril gosp. poslanec Tomaszczuk, ki vas je še celó s pošastjo panslavizma strašiti hotel, da bodo federalisti v teku nekoliko let česki ali poljski jezik za državni jezik proglasili. Ne bodo ga ne, ker ni mogoče!

Državni jezik! Kaj je državni jezik? Gosp. državni poslanec Lienbacher si je to lahko mislil rekše: to je jezik države.

Gospoda moja, ne maram predaleč segati, da nas ne zapelje do nejasne porabe, ako bi si prizadevali množico nemških besed na ta način pojasnjevati. Državni jezik v Avstriji je ravno mnogobrojen, in sedmero jezikov imamo v tej državi. Vsi so, čeravno hočete, državni jeziki. Če vi trdite, da to odločno zahteva edinstvo države, da imamo le en državni jezik, in če dalje trdite, da je to uže od nekđaj tako bilo, vam rečem: da to ni res! kajti gospoda moja, kako dolgo uže vendar obstoji Avstrija, pa do sedaj ni še imela enotnega dr-